

Římské tetrarchie a konstantinovská dynastie

Aleš Mučka

Diocletianus a tetrarchie

Diocletianus nechtěl vládnout sám

- Když císař Carinus zahynul po bitvě u řeky Margus (Morava) v roce 285, musel Diocletianus nejdříve bojovat s kmeny Markomanů a Kvádů
- Poté odcestoval na sever Apeninského poloostrova, kde v červenci téhož roku jmenoval svým spoluvládce důstojníka Maximiana a svěřil mu západní polovinu impéria

Stabilizace neklidných hranic

- Ještě na podzim 285 porazil Diocletianus Sarmaty a pokoušel se do zpusťošenyých provincií přestěhovat osadníky z Asie, což vedlo k povstání
- Když nový augustus urovnal situaci na východě, získal po diplomatickém jednání zpět Arménii a zahájil stavbu nových opevnění v pohraničních městech

Carausius si uzurpoval moc

- Na začátku roku 286 upadl velitel obrany saského pobřeží Carausius do podezření, že spolupracuje s piráty
- Aby unikl zatčení, prohlásil se císařem a ovládl všechny provincie v Británii i se třemi legiemi a část severní Galie
- Roku 288 nebo 289 se Maximianus neúspěšně pokusil o výpravu do Británie

Potřebovali ještě dva!

- Na jaře roku 293 jmenoval Maximianus svým caesarem Constantia a přidělil mu Galii a provincie v Británii
- I Diocletianus si na východě v tutéž dobu určil za svého spoluvládce Galeria a svěřil mu Egypt, Palestinu a Sýrii
- Během této vlády čtyř (tzv. tetrarchie) se tituly neměly předávat z otce na syna

Když měl Řím čtyři vládcy

Římské tetrarchie

		Západ		Východ	
		augustus	caesar	augustus	caesar
		1. tetrarchie	do 1. 5. 305	Maximian	Constantius I. Chlorus
2. tetrarchie	do července 306	Constantius I. Chlorus	Severus	Galerius	Maximinus Daia
3. tetrarchie	do 16. 5. 307	Severus	Konstantin	Galerius	Maximinus Daia
4. tetrarchie	do května 311	Licinius	Konstantin	Galerius	Maximinus Daia
5. tetrarchie	do července 313	Licinius	Konstantin	Maximinus Daia	
6. tetrarchie	do konec roku 316	Konstantin	Bassianus	Licinius	Valerius Valens
7. tetrarchie	do 18. 9. 324	Konstantin I.	Crispus a Konstantin II.	Licinius I.	Licinius II.

Constantius přebírá iniciativu

- V roce 293 Constantius I. vpadl do severní Galie a obklíčil uzurpátora Carausia ve městě Bononia
- Obležený vzdorocísař byl tentýž rok zabit vlastním pokladníkem Allectem, který zaujal jeho místo a stáhl se do Británie
- V roce 296 se Constantius I. vylodil v Británii a zabil Allecta v bitvě

Boje na východě

- V roce 293 porazil Diocletianus Sarmaty a v letech 295 – 296 také Karpy
- Poté začal budovat opevnění na druhém břehu Dunaje
- V létě roku 297 se v Egyptě objevil další uzurpátor Domitianus
- Diocletianus na jaře roku 298 dobyl Alexandrii a zabezpečil hranice Egypta

Galeriova válka s Peršany

- V roce 295 nebo 296 vyhlásil sásánovský vládce Narsé válku Římské říši a vpadl do Arménie a potom do jižní Mezopotámie
- Mezi městy Karrhy a Callinicum utrpěly římské jednotky porážku
- V roce 298 přešel Galerius do protiútoků, v Arménii dvakrát drtivě zvítězil, dobyl Ktésifón a roku 299 uzavřel s Peršany mír

Diocletianus odešel na odpočinek

- V roce 299 zahájil Diocletianus asi největší římské pronásledování křesťanů
- V zimě roku 303 se zdravotní stav augusta Diocletiana vážně zhoršil, a proto se rozhodl 1. května 305 jako první římský vladař odstoupit ze svého úřadu
- Spolu s ním musel rezignovat i Maximianus a augusty se stali Constantius I. a Galerius

Diocletianovy reformy

- Asi v roce 287 přijal Diocletianus titul *iovus* a Maximianus *Herculius*, čímž oba jako „náměstci boží“ oslabili moc armády
- Zvýšil počet provincií z 50 na 100, které tvořily 12 diecézí, každá v čele s *vicariem*
- Místodržitel v každé provincii se staral o ekonomické a soudní záležitosti a místním vojenským jednotkám veleli tzv. *duces*

Reformy armády

- Vojsko mělo být zvětšeno z 390 000 mužů na 581 000 vojáků (prameny nepotvrzeno)
- Počet legií se zvětšil na dvojnásobek, ale snižovaly se jejich početní stavy a žold
- Řím ztratil pozici metropole a Pretoriánská garda se stala jeho městskou posádkou
- Podle nařízení z roku 313 měli synové legionářů povinně vstupovat do armády

Konstantinovská dynastie

@Ottilie
Cinema

Dr. Mo
CINEMA

Constantius a jeho potomci

- Constantius I. Chlorus (293 – 305)
- Konstantin I. Veliký (306 – 337)
- Konstantin II. (337 – 340)
- Constans (337 – 350)
- Constantius II. (337 – 361)
- Julianus (361 – 363)
- Jovianus (363 – 364)

Konec vlády Constantia I.

- Po porážce uzurpátora Allecta se vrátil na kontinent a v roce 298 porazil Alamany v bitvách u Langres a Vindonissy, a potom úspěšně válčil proti Frankům
- Neúčastnil se pronásledování křesťanů a v roce 305 se stal augustem, přičemž se k němu připojil jeho syn Konstantin, který pobýval jako „vězeň“ v Nikomédii

Konstantin I. novým vládcem

- Constantius I. a Konstantin I. vytáhli roku 305 proti Piktům, ale v létě roku 306 Constantius I. zemřel ve městě Eboracum
- Jeho vojáci poté provolali Konstantina I. císařem a tím obnovili dědění panovnického úřadu z otce na syna
- Ostatní panovníci mu dali hodnost caesara západu a augustem se stal Severus

Uzurpátor Maxentius

- Potomek Augusta Maximiana, který byl držen s Kontantinem v Nikomédii, odmítl uznat nového cesara a 28. října roku 306 se v Římě sám prohlásil císařem
- Severus se rozhodl dobýt Řím, ale jeho protivník povolal do Říma Maximiana, který dříve velel útočícím jednotkám a armáda nakonec zajala svého Augusta Severa a vsadila ho do vězení

Maxentius zůstal sám

- Maxentia jako císaře uznávaly jen provincie na Apeninském poloostrově, na Korsice, Sardinii a Sicílii a také v severní Africe
- Aby posílil svou pozici, nechal v září roku 307 popravit uvězněného Severa
- Roku 309 utekl jeho otec Maximianus na dvůr Konstantina I.

Konstantin I. čekal na příležitost

- Konstantin sice uzavřel alianci s Maximianem, ale potom se nezapojil do občanské války a válčil na Rýně
- Když i Galeriovo tažení proti Maxentiovi skončilo fiaskem, byla roku 308 svolána konference vladařů do Carnunta, kde byl novým augustem západu zvolen Licinius a Maxentius byl označen za veřejného nepřítele

Byl čas na útok!

- Maximianus se pokusil roku 310 vzbouřit proti Konstantinovi, ale vojáci se k němu odmítli přidat
- Když se Konstantin vrátil z hranice na Rýně, donutil ho k sebevraždě
- Když na podzim roku 311 zemřel poslední zastávce tetrarchie Galerius, nestálo již Konstantinovi nic v cestě k útoku na Řím

Maxentiův konec

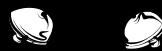

- Na přelomu let 311 a 312 uzavřel Konstantin I. spojení s Liciniem
- Na jaře roku 312 vpadl Konstantin na sever Apeninského poloostrova se 40 000 legionáři (asi 25% celé jeho armády)
- Rychle porazil Maxentiovy jednotky v bitvách u Milána a Verony, a potom zabil Maxentia v bitvě u Milvijského mostu

Bitva u Milvijského mostu (28. října 312) – in hoc signo vinces

---

■ Konstantinova armáda

■ Konstantin I.

■ Síly: 40 000 – 100 000
mužů

■ Ztráty: neznámé

■ Maxentiova armáda

■ Maxentius+

■ Síly: 75 000 – 100 000
mužů

■ Ztráty: neznámé

Konec Maximina Daia

- Od roku 305 se caesar východu aktivně nezapojoval do občanských válek, i když uzavřel spojení s Maxentiem
- V roce 310 se nechal provolat augustem a roku 312 úspěšně válčil s Peršany
- V roce 313 vpadl do Thrákie, kde byl poražen Liciniem u Campus Serenus a ještě tentýž rok záhadně zemřel v Tarsu

Ticho před bouří

- V roce 313 se Konstantin I. a Licinius setkali v Mediolanu a vydali zde tzv. Milánské ujednání o svobodě vyznání
- O rok později jmenoval Konstantin svým caesarem Bassiana, který proti němu tak dlouho intrikoval, až byl popraven
- Vztahy s Liciniem se tím dostaly na bod mrazu a brzy vypukla válka

Konstantin I. kontra Licinius

- V létě roku 314 nebo 316 se Licinius a Konstantin I. střetli v nerozhodné bitvě u Cibalae a roku 316 nebo 317 rovněž bezvýsledně v krvavém boji u Mardie
- Obě strany poté 1. března roku 317 uzavřely v Serdice mírovou smlouvu, díky které Konstantin získal kontrolu nad všemi provinciemi na Balkáně s výjimkou Thrákie

Válka ještě neskončila

- V roce 320 zahájil Licinius na svém území další pronásledování křesťanů, čímž vyvolal krizi, která vedla roku 324 k obnovení bojů
- Během jediného roku byl Licinius drtivě poražen na zemi u Adrianopole a Chrysopole a v námořní bitvě u Hellésponu a vzdal se v Nikomédii, aby byl roku 325 popraven

Konstantinovy vojenské reformy

- Konstantin I. pokračoval v reformách svého předchůdce Diocletiana a definitivně od sebe oddělil vojenskou a civilní správu
- Dokončil rovněž rozdělení celé armády na dvě části – *limitanei* (pohraniční jednotky) a *comitatenses* (oddíly mobilní zálohy)
- Z pretoriánských prefektů se stali vysocí civilní úředníci

Dědici Konstantina I.

- V roce 326 nechal Konstantin I. za nejasných okolností popravit svého nejstaršího syna Crispa a jeho nevlastní matku Faustu
- Po jeho smrti v roce 337 v Nikomédii zdědili celé impérium jeho tři přeživší synové (Konstantin II., Constantius II. a Constans) a dva jeho synovci (Constantius Gallus a Julianus), protože ostatní pobili vojáci

Konstantin II.

- V roce 337 dostal Británii, Galii a Hispánii
- Stále vystupoval jako poručník nejmladšího bratra Constanta, který sídlil na Apeninském poloostrově
- V roce 340 se proti němu vypravil se svou armádou, ale byl zabit během potyčky u města Aquileia a Constans tak ovládl celé jeho území

Constans

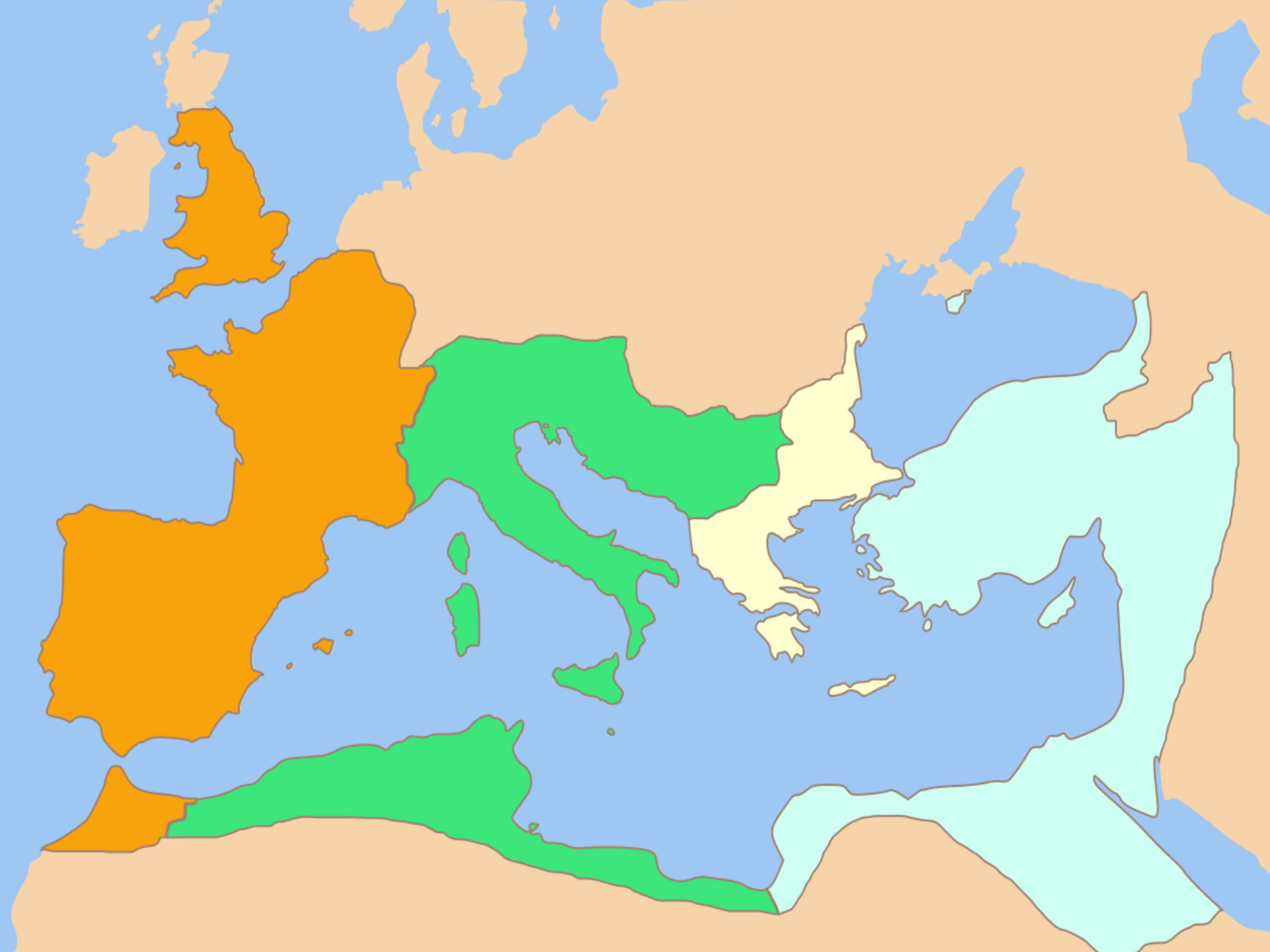
- V roce 337 obdržel Apeninský poloostrov, Afriku a část Balkánského poloostrova
- Roku 340 získal po smrti Konstantina II. také Británii, Galii a Hispánii a v letech 341 – 342 vedl úspěšné tažení proti Frankům
- V roce 350 byl zabit během vzpoury vlastních vojáků a novým panovníkem se stal uzurpátor Magnentius

Constantius II.

- V roce 337 dostal východní provincie a musel v letech 338 – 350 třikrát válčit s Peršany, a proto nemohl vojensky pomoci svým bratrům na západě
- Na východní hranici používal defenzivní strategii a také přizpůsobil své jednotky boji s těžkou jízdou protivníka (katafraktů) a slavil úspěchy

Konec uzurpátora Magnentia

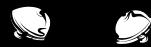

- V roce 351 byl Constantius II. připraven k útoku na západ a porazil Magnentia a jeho armádu v bitvě u Mursy (Mursy Major)
- Uzurpátor sice unikl, ale v roce 353 po další porážce v bitvě u Mons Seleucus spáchal sebevraždu
- Constantius II. se tak stal jediným vládcem celého Římského impéria

Bitva u Mursy Major (28. září 351)

■ Římská říše/ východ

- Constantius II.
- Síly: asi 60 000 mužů
- Ztráty: asi 30 000 padlých

■ Římská říše/ západ

- Magnentius
- Síly: asi 35 000 mužů
- Ztráty: asi 25 000 padlých

Jeden císař říši nestačil

- Již v roce 355 musel Constantius II. potlačit povstání Claudia Silvana
- Mezitím musel čelit jeho bratranec nepokojům v Antiochii, a proto jmenoval roku 355 svého dalšího příbuzného Juliana caesarem v Galli a sám se vydal na Balkánský poloostrov válčit s Kvády a Sarmaty

Julianus a jeho cesta k moci

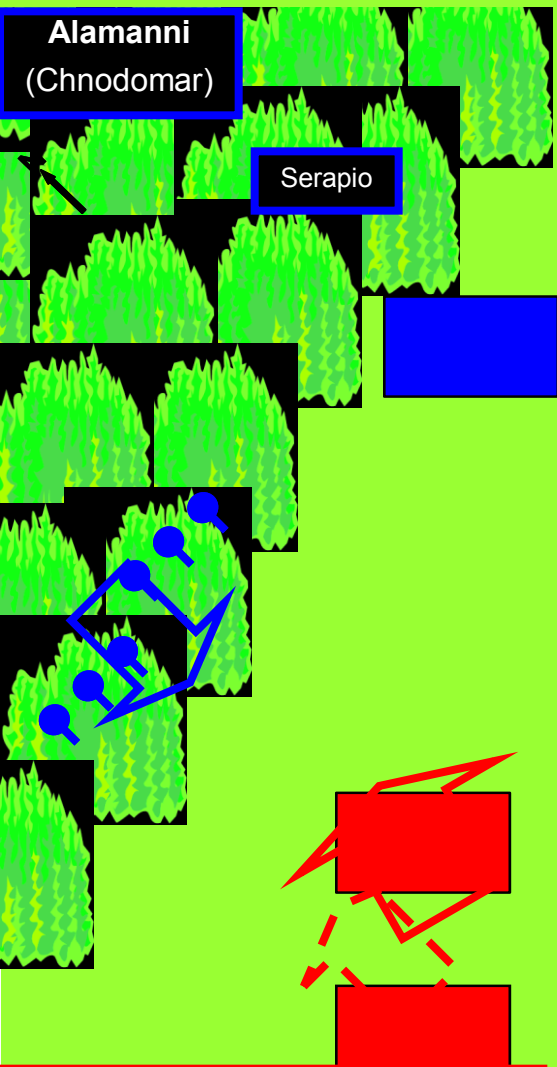
- Na Rýně musel nový caesar čelit útokům Alamanů, které roku 357 drtivě porazil v bitvě u Argentorate (Štrasburku), i když potom s nimi a Franky ještě úspěšně válčil
- Roku 360 měl poslat část svého vojska na východ proti Persii, což vyvolalo vzpouru
- Vojáci provolali Juliana augustem a roku 361 zemřel Constantius II.

Bitva u Argentorate (Štrasburku) (druhá polovina roku 357)

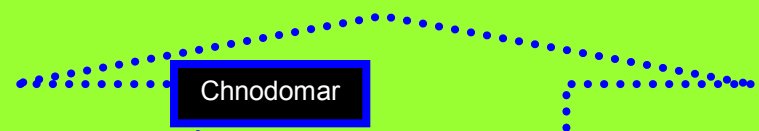
- **Římská říše**
- Julianus, Severus
- Síly: 13 000 – 15 000 mužů
- Ztráty: 243 padlých

- **Alamani**
- Chnodomarius
- Síly: 15 000 – 35 000 mužů
- Ztráty: 8 000 padlých

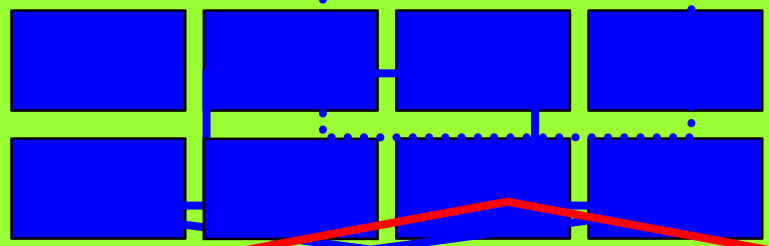

Alamanni
(Chnodomar)

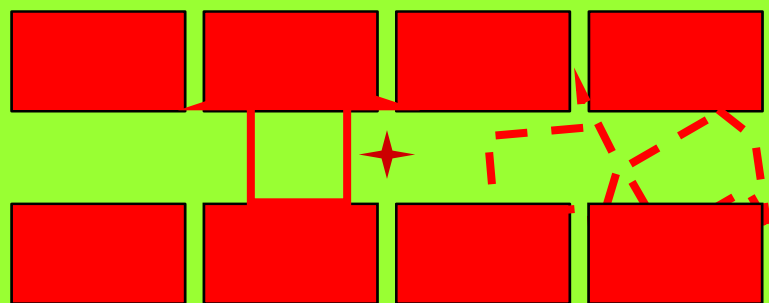
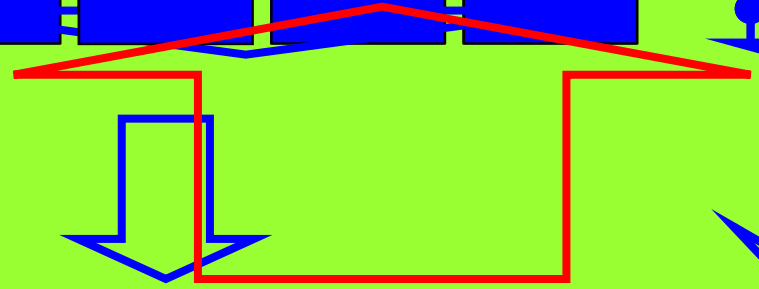
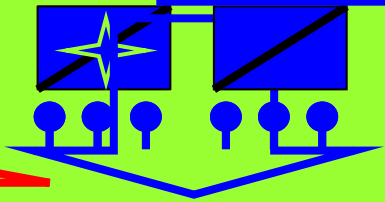
Serapio

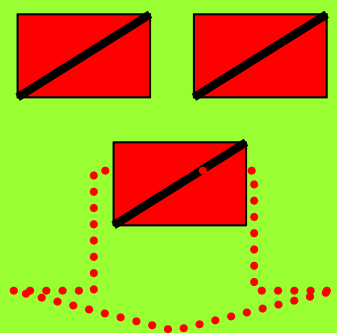
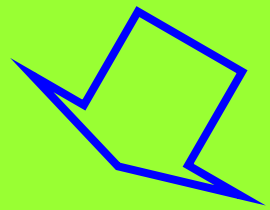
Chnodomar

Alamanni
(Chnodomar)
15,000

Julian

Romans
(Julian the Apostate)
13,000

Romans
(Julian)

Návrat k pohanství

- Julianus studoval filozofii a byl ovlivněn myšlenkami novoplatonismu
- Pravděpodobně proto se pokusil po roce 361 obnovit pohanské kultury a dokonce se pokusil vytvořit „pohanskou církev“
- Těmito svými politickými kroky se stal nepopulárním nejen u křesťanů, ale téměř u všech obyvatel impéria

Tažení proti Peršanům

- I když roku 360 král Šápúr II. úspěšně napadl Sýrii, chtěl s Julianem uzavřít mír
- Nový císař ale odmítl vyjednávání a v roce 363 vpadl s 65 000 legionáři do Persie
- Svou armádu rozdělil na dvě části – první postupovala na sever a druhá ke Ktésifóntu
- Když se mu město nepodařilo dobýt, byl Julianus roku 363 zabit během ústupu

Jovianus

- Římská armáda zůstala uvězněna na perském území a musela čelit taktice spálené země a přepadům ze zálohy
- Vojáci zvolali v roce 363 novým císařem vojevůdce Joviana, který v červenci téhož roku uzavřel s Peršany nevýhodný mír, ale zachránil tak římské legie před zničením

Obnova starých pořádků

- Jovianus ihned ukončil náboženskou politiku, kterou zavedl jeho předchůdce
- Po návratu do východních provincií se dozvěděl o povstání důstojníků v Galii, které ale rychle potlačily místní jednotky
- Při své první cestě do Konstantinopole císař za záhadných okolností na začátku roku 364 zemřel

Závěrečné shrnutí

Tetrarchie – nepovedený experiment

- Císař Diocletianus se pokusil zavedením vlády čtyř o trvalou stabilizaci impéria, které se nacházelo v krizi
- Jeho systém bez dědění úřadů z otce na syna ale již během příští generace vládců definitivně zanikl
- Moc nyní mohl držet v rukou jeden schopný císař nebo dva slabí (východ a západ)

©2010 Scott Hilburn/Distributed by Universal Uclick

DLXIV MORE YEARS? WAIT JUST A SECOND, PAL... YOU SAID YOUR CREW WOULD HAVE THIS PLACE BUILT IN A DAY.

Děkuji za pozornost

Prostor pro dotazy

ROMULUS AND REMUS' CONTRACTOR DISPUTE